

25. okt. 1834

AFSENDER

Martinus Rørbye

MODTAGER

Frederikke Rørbye, f. Stockfleth

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Generel kommentar:

Brev nr. 22 på Rørbyes liste over afsendte breve 1834-37. Brevet omhandler dagene 28. september til 24. oktober 1834.

Afsendersted:

Rom

Modtagersted:

København

Omtalte personer:

Vincenzo Bellini

Henrik Carl Bang Bendz

Jens Friderich Berg

Ditlev Conrad Blunck

Johan Bravo

Peter Christian Bruun

Ludvig Bødtcher

Angelica Catalani

Christen Christensen

Ajax Clemens

Emilie Collett, f. Rørbye

Thomas Fearnley

Frederik Hammerich

Holck

Andreas Jacobsen

Albert Küchler

Laura Lautrup, f. Schiøtt

Carl Edvard Marius Levy

Maria Malibran

Ditlev Martens

Ernst Meyer

Giuditta Pasta, f. Negri

Fritz Petzholdt

Elise Rørbye

John Rørbye

Julie Fredrikke Rørbye

Jørgen Sonne

Gerhard Stub

Arkivplacering:

Det kgl. Bibliotek, Acc. 1996/44

TRANSSKRIFTION

Rom den 24de October 1834.

Du har med god Grund allerede i lang Tiid kunnet vente Brev fra mig kjære gode Moder; men det urolige Reiseliv, der nu endelig, for det første har faaet en Ende, har været Skyld i, at det saalænge har været opsat; jeg vidste jo desuden, at min kjære Moder ikke regnede det saa nøie, naaer du blodt blev underrettet om, hvor, og hvorledes jeg befandt mig. I Milano, hvorfra jeg sist skrev til Rose, var det ogsaa min Bestemmelse, at have ladet dig høre fra mig; men Brevet til Rose¹ var allerede begyndt, da man underrettede mig om, at der var en god Leilighed hid til Genua, som jeg troede ikke, at burde lade gaae fra mig; desuden vidste jeg, at hvad jeg skrev til min kjære Rose, ville min gode Moder ogsaa blive underrettet om; jeg reiste derfor viidere, idet jeg foresatte mig, strax efter min Ankomst til Rom, at lade dig det viide. Dog kun med Nød, blev jeg istand til at blive min Beslutning troe, da jeg efter min Ankomst hertil, blev bestormet, om at gjøre Følge med Sonne² og Grev Holck,³ der nu ogsaa er her; de havde allerede bestemt en Tuur til Fosignone, en lille Bye paa den neapolitanske Grændse, hvor der skulle være et stort Marked paa Søndag, og som skal være meget interessant, ved den Mængde Mennesker, og de smukke Kostumer, der fra flere Provindser, der ere at see: man anførte mange Grunde hvorfor jeg burde tage med, hvoriblandt en meget rigtig var den, at der ikke hver Dag tilbød sig en saa god Leilighed til at see saa meget, og saa originalt, desuden havde jeg endnu ikke Værelser, og Blunck og Mejer tilbød dem, i min Fraværelse, at snuse omkring, saa at jeg intet derved ville tabe, og den heele Tuur, mente de dog blodt varede 8 Dage, og ville ikke komme til at koste mere, end om jeg blev her; og derfor at være saa uhyre samvittighedsfuld med at skrive hjem, synes dem ganske comisk. Jeg tænkte anderledes, om jeg end til en anden Tiid kunne have ønsket meget, at see dette; Rom var jo ogsaa nu at ansee, som et stort Marked for mig, og som jeg kjendte ligesaa lidet til, jeg var endogsaa overbeviist om, at jeg nu ikke med den tilbørlige Nytte ville gjøre denne Tuur, da jeg virkeliig, ved den megen Reisen, er blevet lidt sløvet, og hellere til et andet Aar burde foretage dette. Jeg blev altsaa her, og vil med Glæde nu give dig en lille Beskrivelse om min Reise fra Milano hertil. Af mit Brev til Rose vil du have erfaret, at jeg under mit siste Ophold i Paris, og paa min Fodtuur i Schwitz ikke just befandt mig saa ganske rask, formodentlig af den megen Anstrengelse imellem Bjergene; jeg maae ikke undlade, at siige dig, at dette nu er forbi, og at jeg befinder mig meget vel, naaer jeg blodt kan komme lidt i Rolighed. Rose har taget det Løfte af mig, sandfærdig at skrive hvorledes jeg isaahenseende havde det, og du seer

kjære Moder, jeg holder Ord, skulle hun derfor have troet, at det kunne have haft slemme Følger for mig, vil du maaske være saa god, at berolige hende, liige som jeg tænker at min kjære Moder ikke vil ængste sig, om jeg end, af og til skulle skrive Lidt om saadanne Upasseligheder; du kjender forresten bedre hvorleedes jeg har det, og at det som oftest ikke er af lang Varighed. – Dog nu maae du høre lidt om Reisen, jeg veed at dette maae interessere dig, og de kjære Sødskende. I Milano⁴ saae jeg, foruden den superbe Kirke, og alle de øvrige herlige •2• og for mig nye Tiing, ogsaa en stoer Udstilling i Academiet der, hvor der var meget Smukt, men ogsaa, og for største Deelen meget maadeligt; det interesserede mig imidlertid overordentlig der at spadsere omkring iblandt Byens Folk. Det var netop Laura's⁵ Geburtsdag, jeg ville gjerne have ønsket hende, et Par Tiimer her, hun ville have havt en interessant Geburtsdag; dog mere havde jeg ønsket om Aftenen, at have haft dig, og Alle de kjære hjemme med i det store Theater della Scala, hvor jeg den Aften hørte Madame Malibran,⁶ for Tiiden Europa's første Sangerinde, og som unægtelig staaer langt over Catalani,⁷ i det mindste da hun var hos os, denne har en Blødhed i Stemmen, og en Færdighed, der er mageløs, og mangler heller ikke Kraft; men hun veed, som sand Kunstnerinde, at holde Maade dermed; det Bifald hun derfor ogsaa fik, var uhyre, og kan blodt tænkes hos et saa hæftigt Folk, som dette; Theatret er endnu større end de i Paris, det har 6 Etager; men er ikke fuldt saa smukt decoreret, som de franske; men gjør et herligt Indtryk; Decorationer, Musik, Maskinerie etc staae langt tilbage for de jeg har seet i Paris, det synes som om Italienerne ikke forstaae at sætte Priis paa andet end en god Prima Donna, thi alle de øvrige behagede i det mindste mig aldeles ikke, og havde virkelig heller ikke synderlig Fortjeneste; Stykket heed Norma Musiken var af Bellini;⁸ men jeg troer ikke den ville gjøre Lykke hjemme; der var et umaadeligt stort Personale; som man næsten ikke mærkede paa den store Sene. – Fra Milano kjørte jeg med en Veturin til Genua,⁹ og hvad jeg ikke iforveien viste om Theatret della Scala, det fik jeg desværre fuldt op at viide paa Veien, da der foruden de øvrige Passagerer, ogsaa var en Sanger Kone fra Mailand med i Vognen, saa vel var dette Fruentimer skaaren for Tungebaandet, som jeg endnu aldrig har hørt nogen, og Gud veed hvorledes det gik til; men hvad man endogsaa begyndte at tale om, varede det kun kort, saa var hun igjen midt iblandt Sangere og Sangerinder og Mad: Malibran og la Scala, hørte man vist 100 Gange i hvert 5 Minutter; det var mig umulig at forstaae Alt dette, men hun lod heller ikke til at bryde sig synderlig derom, naaer blodt hun fik Leilighed til at lade Tungen løbe, jeg var vist bleven yperlig underret[tet] om alle

Malibran's Fortrin for Pasta¹⁰ og Alle de øvrige bekjendte Sangerinder, vis blodt den gode Dame havde erindret at det ikke var enhver gjort at følge en saa øvet Tunge. Vi kjørte gjennem Pavia, hvor vi bleve en Nat, og ankom Torsdagen den 2den October¹¹ Kl 6 til Genua, da det kun gaaer meget langsomt med Veturinerne; man kjører alle Morgener Kl 5 ud, bliver saa ved at [kjøre] i et væk til Kl 11 a 12 saa lader han Hestene, og os puste et Par Tiimer, hvorpaa Veien fortsættes til om Aftenen, da man spiiser og tilbringer Natten i det Værtshuus hvortil man er ført, dette er gjerne beregnet med i Acorten med Veturinen; men hvad man ellers om Dagen vil have regnes aparte. Veien fra Milano var de to første Dage mindre end smuk den største Deel af Lombardiet er ganske fladt, den tredie Dag blev den smukkere, da vi kom til en Gren af Apeninerne, som Veien er lagt over, jo nærmere man kommer Genua des smukkere bliver den; men man seer intet af Havet førend man bøier om en lille Klippe og seer nu paa en gang det store Hav udstragt for sig. Det var den Aften blikstille, og saa accurat saaledes ud, som Sundet hjemme hos os, naaer man om Aftenen spadserer paa lange Linie; Genua saa jeg endnu ikke man kjører først gjennem en Forstad eller Fiskerleje og seer da intet andet af Byen end et høit Fyrtaarn, der ligger paa en Klippe mod Havet, Veien gaaer ved Foden deraf gjennem Fæstningsværkerne, og naaer man er passeret den anden Port, seer man paa engang den heele Bye i en Halvmaane Form amfiteatralsk ligge inde i Bugten. – At beskrive denne lade sig ikke saaledes •3• gjøre, det maae høre til de Ting, jeg engang muntliig skal fortælle dig; jeg maae blodt siige at istæden for 2 Dage, kunne jeg havt Lyst, til at opholde mig der en Maaned. De væsentliige Tiing fik jeg imidlertid seet og dertil hører Doriaernes, Vescoernes[?] og Grimaldiernes og flere bekjendte gamle Familiers Paladser, det forige Jesuitter Kologium, nu Universitetet iblandt andet har en Trappegang der er mageløs prægtig; den stiger med Forgaard[?] med Søiler, aabne Søilegange etc liige op til Taget af den uhyre Bygning; naaer man staaer ved Indgangen seer man det heele Anlæg der øverst oppe sluttes af en smuk Hauge ovenpaa Huuset; til alt dette maae man endnu regne, de tildeels smukke Vandspring, der allevegne ere anbragte, og aldrig mangler paa at gjøre en smuk Efect. Desværre maae man allerede i Genua beklage, at see denne Herlighed ikke holdes reene og i Orden; noget der endnu falder stærkere i Øjnene jo længere man komme Sydefter, i det Rommerske er dette Svineri ganske utaalelig, det finder Sted liige saa vel i Paladserne, som i de simple Huuse, jeg har aldrig seet Mage, man kan virkeliig skrabe Snavset af Væge og Alt, hvad man imidlertid faaer at spiise lader meget popert og Sengene ere ypperlige og reene. Fra Genua

tog jeg med et Dampskib til Livorno som blodt varede een Nat og ankom Søndag Morgen¹² Kl 6½ paa Reeden; Skibet blev strax omringet med en heel Skare af Baade med Schiauere, der akkorderede for at komme til at bringe os i Land, der hersker et skammeliigt Misbrug hermed, og det er umulig for den Reisende, at vogte sig for at blive snydt, det gik mig liigesaa men jeg var dog glad, at jeg slap saa vel derfra, Andre skal ganske anderleedes være bleven trukken op. Vi maatte ogsaa her passere Quaraintainen for at man kunne see om alle Papirer vare i Orden og om det heele Tal af Passagerer befandtes rigtigt; hvorfor vi ogsaa bleve talte førend vi forlode Genua; thi skulle blodt een Person mangle, tilstedes ingen at komme i Land, det gaaer derfor ikke an her som hjemme, hvor man seiler fra de Passagerer der komme for silde. Jeg aflagde i Livorno et Besøg hos Kjøbmand Stub¹³ en Normand af Fødsel der der er etableret, og hvortil jeg havde en Adresse fra Cand: Theol: Berg¹⁴ som var i Paris. Emilie¹⁵ har engang gjort en Dampskibsreise med denne Familie til Norge, jeg har derfor mange Hilsener til hende, een af de Piiger hun dengang lærte at kjende er siden den Tiid døg [død?], hvorover Faderen beklagede sig meget. Jeg spiieste der Mandag Middag, og man var særdeles forekommende mod mig, jeg troer det smigrede Manden, at jeg gjorde ham denne Visit, vis egentliige Aarsag var, at sætte mig i Forbindelse med ham, vis jeg engang maaske, naaer jeg forlader Italien kunne ønske noget tilsøes sendt hjem; han forsikkrede mig ogsaa om, at jeg isaahenseende ganske havde at disponere over ham, og kunne være fuldkommen rolig for at Alt ordentliig skulle blive besørget; men jeg sparede heller ikke paa at smigre Manden, hvad hans smukt indrettede Huus, og slette Malerisamling andgik, og vi forlode hinanden om Aftenen, som de beste Venner. Om Morgenen reiste jeg til Pisa,¹⁶ saae om Dagen Alt der iblandt andet det bekjendte skjæve Taarn, som du kan see i Lises¹⁷ Penning Magasin, og fortsatte Reisen den anden Dag viidere til Florentz, hvor jeg blev i nogle Dage.¹⁸ Dog jeg glemte at bemærke, at det var Elise's Geburtsdag, [da] jeg eene vandrede om i Pisa, jeg beeder hende ret meget grattuleret, jeg tængte ret meget paa hvorledes I den dag vel maatte havde havt det. – Den 11te Oct: reiste jeg først fra Florentz, hvor jeg imidlertiid haaber endnu engang at komme, da her er alt formeget, til i saa kort Tiid, at kunne blive færdig dermed; jeg længtes ogsaa nu efter ret engang at komme lidt i Rolighed. Reiseselskabet bestod iblandt andre ogsaa af en Præst og en Munk, hvoraf jeg ret havde mine Løier, da de forsøgte paa at ville omvende mig, deres Interesse for mig steeg saa meget højere da jeg fortalte dem, at jeg havde en Søster der var gift med en Præst, som de synes grueligt; vi vare forresten de beste Venner, sov

saagar da undertiiden ingen anden Leilighed gaves om Natten i et Værelse. Deres Uviidenhed er i mange Punkter uhyre stor. Jeg kørte over Perugia, Spoleto etc hvilken Vei er meget smuk; Dagene vare meget varme; men Morgenerne saa kolde som hjemme om Vinteren, saa at jeg var meget glad ved at have min gode Kappe, som ogsaa mange gange om Nætterne har gjort mig god Nytte, naaer jeg fik for tyndt et Tæppe. Den 22de Oct:¹⁹ Kl 12 kom jeg til Rom og maatte efter Sædvane her kjøre lige op paa Doganen for at Kufferterne kunne vissiteres, man var ellers ikke strenge; men glemte heller ikke ordentliig at forlange deres bona mano, som de kalder dette. Da det var forbi lod jeg Tøi og Alt blive i Vognen hos Veturinen, da jeg ikke ønskede, at tage ind i noget Hotel førend jeg havde talt med de Andre her om Leilighed; jeg gik derfor efter den Beskrivelse, jeg i Paris havde faaet af Christensen,²⁰ liige hen til Restaurateuren Lepri, hvor jeg netop paa denne Tiid kunne træffe de Danske, og fandt •2• da ogsaa ganske rigtigt hvad jeg søgte. Der var Blunk,²¹ Grev Holck,²² Bøttger,²³ Bravo,²⁴ Hamerich,²⁵ og siiden traf jeg ogsaa de øvrige som jeg ogsaa maae nævne, de vare Mejer,²⁶ Farnlei,²⁷ Sonne,²⁸ Bentz,²⁹ Levi;³⁰ Kykler³¹ og Petzholt³² ere endnu inde mellem Bjergene men ventes snart og Martens har jeg endnu ikke seet. Blunk tog sig strax af mig, og vi gik hen i det Huus, hvor Ham:²⁵ Bentz og Levi boede, hvor jeg for disse Nætter fik et lille mørkt Værelse, og min Kuffert bragt hjem. Imidlertid har de alle snuset om efter Værelser for mig, der, da jeg villde have dem for godt Kjøb ikke Sol etc vare vanskeliige at faae, da Alt paa denne Tiid er saa opfyldt her. Jeg maatte idag bestemme mig til at tage de Værelser, som Christensen havde, da han var her, det vare de beste, jeg •1• kunne faae; men som desværre har Sol om Formiddagen. De ere i Via della Purificazione paa Monte Pincio; langt under netto[?]; men jeg maae hjælpe mig, havde jeg ikke taget den, havde jeg maaske maattet tage slettere siden. Jeg skal derfor give 6 Scudi om Maaneden der ikke skal være dyrt; men alt formeget for mig nu, da mine Finantser ere mindre end gode. I gaar var jeg hos Torvaldsen,³³ og tilbragte lang Tiid hos ham med at see hans smukke Samling af Malerier etc, jeg traf Manden i Perle Humeur, der nok ikke altiid er Tilfælde. Forresten er jeg endnu saa ubekjendt her, at jeg ikke kan skrive synderlig om Rom. Vil du siige Rose, at jeg blev meget glad, da jeg traf hendes Brev af 10de og 15 September her, det havde allerede lagt her i flere Dage før min Ankomst, og jeg skal snarest igjen skrive hende til. Mine Breve fra Paris, jeg formoder at et deraf er fra dig kjære Moder, har jeg endnu ikke seet noget til; men venter dem dog. Af Rose's Brev seer jeg at du nu igjen har Elise³⁴ og Julie³⁵ hjeme. I maae derfor Alle nu have det godt, jeg tænker ogsaa at Frue

Schiøtt³⁶ er vel fornøiet med at deres Tuur nu er forbi, som jeg virkelig troer Konen ikke havde nogen god Troe til, det glæder mig at den er falden saa godt ud. I dit næste Brev maae du endeliig siige mig hvad du har tænkt at give Rose fra mig til hendes Geburtsdag som du var saa god at love mig at ville besørge, og hvad du ellers har at meddeele mig gode Moder. Erindre blodt at et Brev behøver 3 Uger og derover for at gaae hid, og at der altsaa gaaer liige saa lang Tiid inden du kan faae Svar. Og nu lev vel kjære gode Moder, jeg kan ikke andet end haabe, at du befinder dig vel og at du ikke forglemmer din hengivne Søn Martinus.

Hils alle de gode Sødskende og Rose.

Jeg haaber at John³⁷ nu har faaet sit Brev fra Paris, der var sendt med Fløitespiller Bruun.³⁸ Clemens'es³⁹ var sendt med Jacobsen⁴⁰ paa Østergade, deres Reise maae være bleven forhalet.

¹ Brevet er nr. 21 på Rørbyes liste over afsendte breve 1834-37, men er ikke bevaret.

² Jørgen Sonne.

³ Uidentificeret, jvf. Holck.

⁴ Se dagbogen 29. september 1834.

⁵ Laura Schiøtt.

⁶ Maria Malibrán.

⁷ Angelica Catalani.

⁸ Vincenzo Bellini.

⁹ Se dagbogen 30. september 1834.

¹⁰ Giuditta Pasta, f. Negri.

¹¹ Se dagbogen samme dato.

¹² Se dagbogen 5. oktober 1834.

¹³ Gerhard Stub.

¹⁴ Jens Friderich Berg.

¹⁵ Emilie Collett, f. Rørbye.

¹⁶ Se dagbogen 10. oktober 1834.

¹⁷ Elise Rørbye.

¹⁸ Nærmere betegnet fra 8. til 17. oktober 1834.

¹⁹ Se dagbogen samme dato.

²⁰ Christen Christensen.

²¹ Ditlev Conrad Blunck.

²² Uidentificeret, jvf. Holck.

²³ Ludvig Bødtcher.

²⁴ Johan Bravo.

²⁵ Frederik Hammerich.

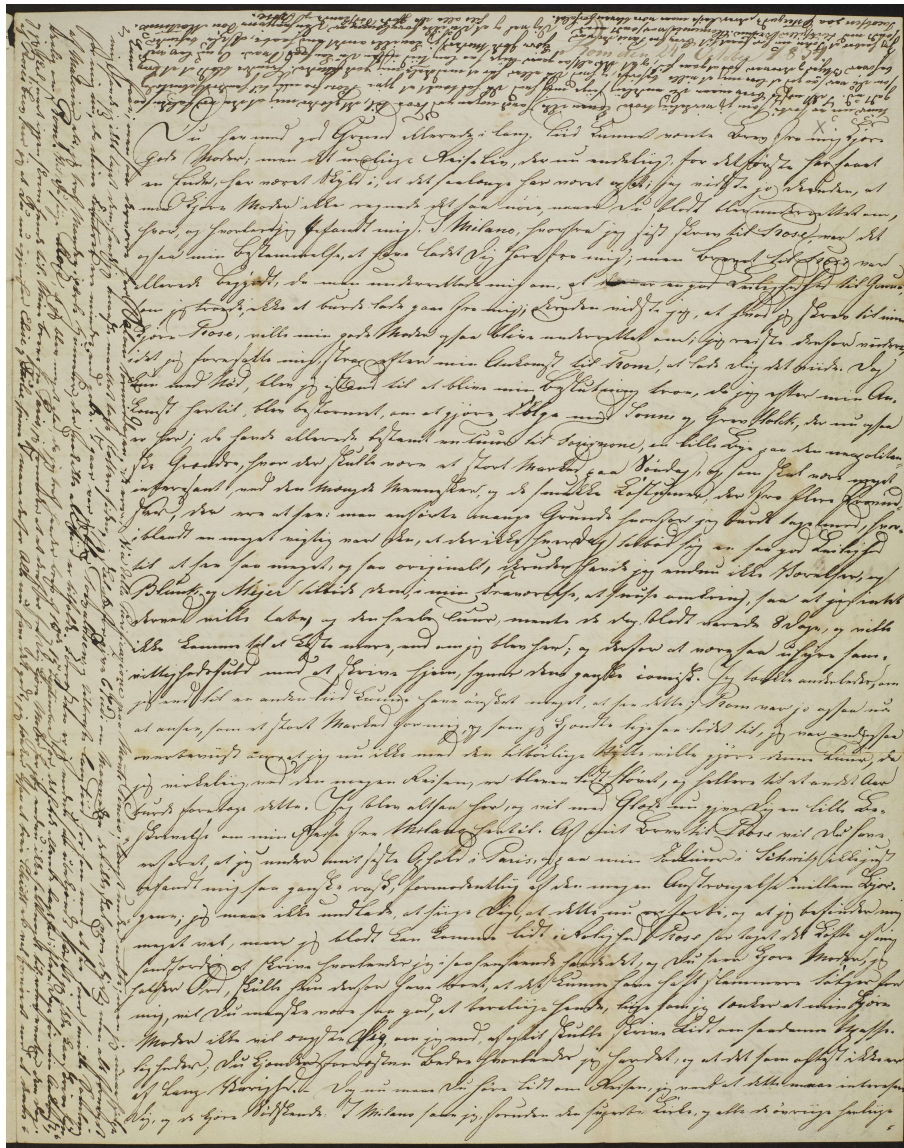
KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

- ²⁶ Ernst Meyer.
- ²⁷ Thomas Fearnley.
- ²⁸ Jørgen Sonne.
- ²⁹ Henrik Carl Bang Bendz.
- ³⁰ Carl Edvard Marius Levy.
- ³¹ Albert Kuchler.
- ³² Fritz Petzholdt.
- ³³ Bertel Thorvaldsen.
- ³⁴ Elise Rørbye.
- ³⁵ Julie Fredrikke Rørbye.
- ³⁶ Charlotte Johanne Schiøtt, f. Schack.
- ³⁷ John Rørbye.
- ³⁸ Peter Christian Bruun.
- ³⁹ Ajax Clemens.
- ⁴⁰ Andreas Jacobsen.

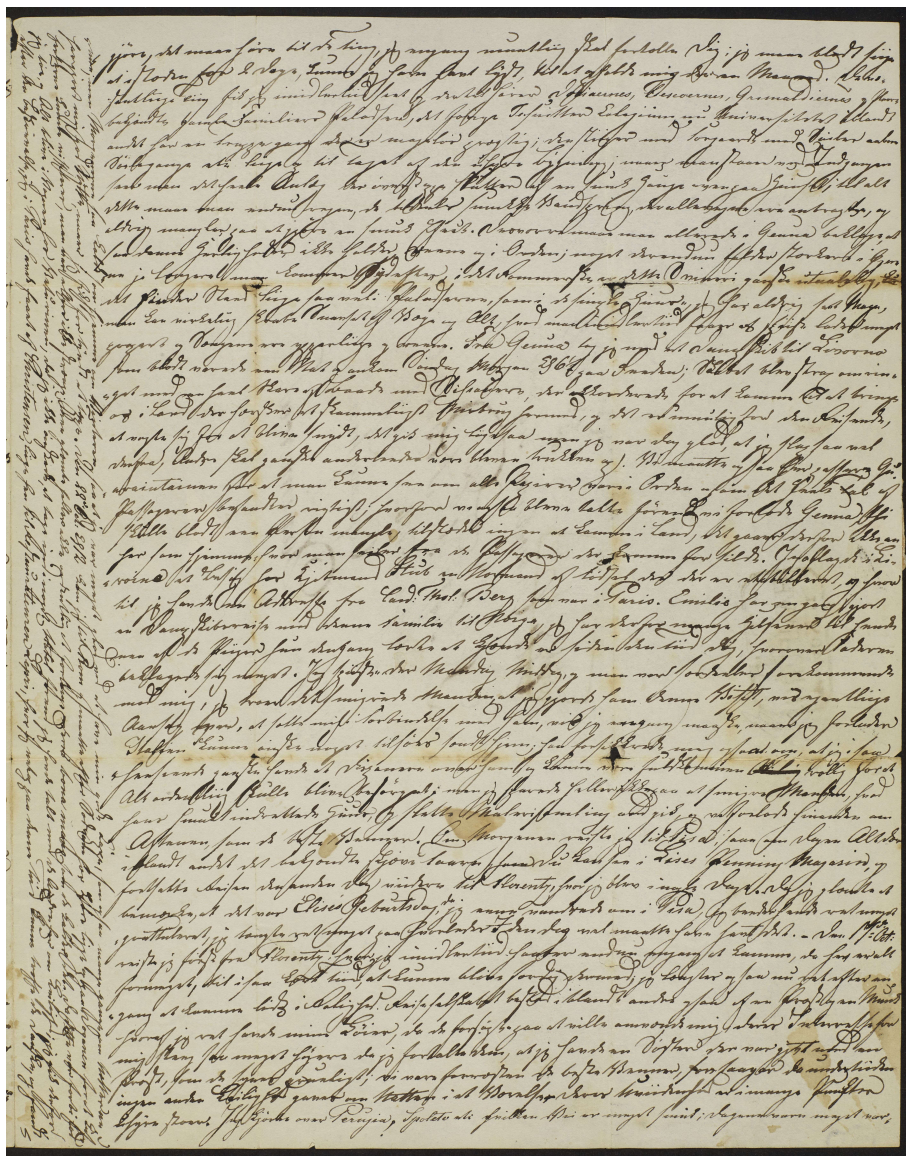
KILDER TIL DANSK KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

KILDER TIL
DANSK
KUNSTHISTORIE

NY CARLSBERGFONDET

